

udsendte han *Kapitalismens Gennembrud*, en klar og livlig skildring af industrialismen i England i slutn. af det 18. aarh.; den var betegnet som første bind af et værk, hvis samlede titel skulde være „Kapitalismens Tidsalder“ — men det blev ved dette første bind. I 1906 udsendte han *Kirkebogsstudier*, hvori han paa grundlag af et meget stort, hidtil ikke benyttet materiale, de fra det 17. aarh. bevarede kirkebøger, som han havde behandlet med skarpsindighed og nøjagtig videnskabelig methode, gav interessante oplysninger om befolkningsforhold i Danmark i det 17. aarh., paaviste befolkningens bevægelighed og omflytten og indføjede det store vagabonderende proletariat som et nyt træk i billedet af hin tid.

Dette sidste arbejde viste ligesom hans disputats Bangs videnskabelige evne til at finde nyt materiale og gøre selvstændige iagttagelser. Dansk historieforskning har da ved hans alt for tidlige død lidt et tab, som ikke let lader sig erstatte; thi Gustav Bang var i Danmark den eneste repræsentant for en historisk retning, som i den store verden udenom os nu har mange betydelige navne, den, der til maal for sin forskning sætter sig historisk at belyse og uddybe de mange samfundsproblemer, som den socialdemokratiske samfundsopfattelse først har fremdraget.

*Erik Arup.*

Den 7. Februar 1915 døde Historikeren Arnold Heise. Efter at have virket med megen Dygtighed og Nidkærhed i Skolens Tjeneste — først som Adjunkt ved Herlufsholm Skole og i Viborg, senere som Overlærer i Roeskilde, fra 1892 Rektor ved Viborgskolen — havde han 1908 trukket sig tilbage fra denne Gjerning; ved sin Død var han 77 Aar gl. Tidligt havde Heise dog ogsaa gjort sig bekendt ved videnskabelige Arbejder, og dette Tidsskrifts 4. og 5. Række indeholde et betydeligt Antal Afhandlinger af ham om det 16. Aarh.s Historie. Han havde sat sig til Maal at fortsætte Allens Fremstilling af Frederik I.s og Christian III.s Historie, og Allen var vel ogsaa den Historiker, med hvem Heise i sin Undersøgellesmaade var mest beslægtet. Han var trængt

til Bunds i Arkivernes og Bibliothekernes Indhold, han fulgte godt med Udlandets Litteratur, i sin Opfattelse viste han baade Indblik og Overblik. Vi ville saaledes nævne hans Afhandlinger om Bondeuroligheder under Frederik I, Herredagen 1533 og ganske særlig hans Afhandling om W. v. Utenhof og om det tyske Elements Fremtrængen i Danmark i Aarene nærmest efter 1536. Her mærkes ogsaa den Sans for Opfattelse af Personligheder og derfor ogsaa for Vurdering af Kilder, som udmærkede Heise og som ogsaa kommer frem i hans grundige Doktorafhandling *Kristiern II i Norge og hans Fængsling* (1877), i hans med mange Oplysninger forsynede Oversættelse af *Skibykrøniken*, ligeledes i hans Samling af Biografier over Personer af Slægten Rosenkrantz, som dels udkom i *Familien Rosenkrantz' Historie II*, dels bleve optagne her i Tidsskriftet; ogsaa i disse sidste Arbejder blive jævnlig Spørgsmaal af Statens almindelige Historie, af Administrationens Virksomhed saavel som af Kulturhistorien belyste med Kyndighed af Forfatteren. Som en Slags Afslutning paa hele denne Virksomhed kan man anse Heises fortrinlige Skildring af Tiden fra Kong Hans' Tronbestigelse indtil 1536 Halvbindet af *Danmarks Riges Historie III*.

Ogsaa en anden Side indenfor Historien har optaget Heises Studier. Foruden at meddele Undersøgelser over Københavns ældste Historie udgav han *Diplomatarium Vibergense*, hvori han ved en righoldig Indledning og ved mange topografiske Oplysninger gav Bidrag til Viborgs ældre Historie, ligesom han i *Samlinger*, udgivne af det jydsk historisk-topografiske Selskab, som han i en Aarrække ledede, gav en Del Afhandlinger til Belysning af Viborgs Historie i nyere Tid. Det gjælder om alle Heises Arbejder, at om de end i mindre Grad bringe overraskende Resultater, altid ere de rige paa nye Synspunkter, altid glæder man sig over Undersøgelsens strænge Gang og Forfatterens rolige Dom, over hans kloge og omsigtsfulde Kritik, hans tiltalende og afrundede Stil. — Heise var 1884 bleven optaget til Medlem af det kgl. Danske Selskab.

Joh. Stp.